Sisäministeriö LAUSUNTO SM2017-00222

RVL Simola Mikko(SM) 29.05.2017

Viite
U 3/2017 vp; COM (2016) 731 FINAL; U-jatkokirje SM2017-00197, 24.5.2017

Asia
OSA; Perustuslakivaliokunnan kuuleminen 31.5.2017 klo 08:30; asia Euroopan matkustajatieto- ja lupajärjestelmä (U 3/2017 vp)

Sisäministeriön rajavartio-osasto lausuu komission ehdotuksesta Euroopan matkustajatieto- ja lupajärjestelmäksi seuraavaa:

ETIAS-järjestelmä on viisumivapaiden kolmansien maiden kansalaisille tarkoitettu ennakkorekisteröitymisjärjestelmä. Järjestelmän tavoitteena on parantaa viisumivapaiden kolmansien maiden kansalaisten tarkastuksia mahdollistamalla turvallisuusuhkiin, laittomaan maahantuloon ja kansanterveydellisiin uhkiin liittyvä tiedon kerääminen ennakolta. Näin pyritään myös tehostamaan terrorismin torjuntaa ja etsintäkuulutettujen paljastamista. ETIAS-järjestelmään kerättäisiin henkilötietoja viisumivapailta kolmansien maiden kansalaisilta, ei kuitenkaan sormenjälkitietoja tai muita biometrisiä henkilötietoja. ETIAS-järjestelmän tarkoituksena on myötävaikuttaa turvallisuuden tason säilyttämiseen, laittoman maahantulon estämiseen ja kansanterveydellisiltä uhkilta suojautumiseen. ETIAS-järjestelmällä pyrittäisiin estämään ei-toivottujen henkilöiden saapuminen EU:n ulkorajoille. Näin voitaisiin vähentää myös liikenteenharjoittajille aiheutuvia kustannuksia sellaisten henkilöiden takaisin kuljettamiseksi, joiden maahantuloedellytykset eivät ole kunnossa. Liikenteenharjoittajan tulisi tarkastaa onko henkilöllä ETIAS-lupaa vai ei.

Komission esitykseen on tehty neuvoston työryhmäkäsittelyn aikana seuraavia muutoksia:

- lisätty synergiamahdollisuuksia erityisesti kehitteillä olevan Euroopan unionin rajanylitystietojärjestelmän (Entry-Exit System, EES) kanssa
- kehitetty järjestelmän mahdollistamaa tukea rajatarkastuksille
- parannettu rajavartijoiden mahdollisuutta hyödyntää ETIAS-tietoja
- kirjattu selkeästi, että haastattelu konsulaateissa on lupahakemuksesta vastuussa olevalle jäsenmaalle annettu poikkeusmahdollisuus
- ETIAS-hakemuksen yhteydessä kysyttäviä rikostaustatietoja on rajattu henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuusvaatimuksen täyttymisen varmistamiseksi
- ETIAS -hakemuksen yhteydessä kysyttävät muut tartuntataudit ja tarttuvat loistaudit on määritelty täsmällisemmin henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuusvaatimuksen täyttymisen takaamiseksi
- ETIAS:n tuottamaa operatiivista lisäarvoa on kyetty kehittämään
- kehitteillä olevien järjestelmien toimeenpanossa on priorisoitu EES-järjestelmää
- järjestelmän vaikutusten arviointitarvetta maarajojen rajanylityspaikkojen rajatarkastusprosessiin on korostettu
- ETIAS-lupa on määritetty maksulliseksi 12 vuotta täyttäneiltä (aikaisempi ikäraja 18 vuotta)

Rajavartio-osasto katsoo, että ETIAS-tietojen säilytysajan tulisi olla yhdenmukainen EES-järjestelmän tietojen säilytysajan kanssa. Suomi tavoittelee edelleen EES-tietojen ehdotettua viittä vuotta oleellisesti lyhempää säilytysaikaa (U 22/2016 vp sekä PeVL 28/2016 vp, HaVL 22/2016 vp).

Järjestelmän käyttötarkoituksen toteuttamiseksi ETIAS-tietojen säilytysajan tulisi olla yhdenmukainen EES-järjestelmän tietojen säilytysajan kanssa.

Kolmannen maan kansalaisen maahanpääsy voidaan jo tällä hetkellä evätä Schengenin rajasäännöstön perusteella, mikäli hänen katsotaan vaarantavan jonkin jäsenvaltion yleistä järjestystä, sisäistä turvallisuutta tai kansanterveyttä. Schengenin rajasäännöstön perusteella rajavartijan tulee rajatarkastusten yhteydessä pyrkiä varmistumaan siitä, ettei kolmansien maiden kansalaisten voida katsoa vaarantavan minkään jäsenvaltion yleistä järjestystä, sisäistä turvallisuutta tai kansanterveyttä. ETIAS -järjestelmän avulla näitä tietoja voitaisiin saada ennakkoon.

Käsittelyn aikana on noussut esille henkilötietojen suojan näkökulma koskien ETIAS-lupahakemuksen yhteydessä kerättäviä tietoja. Osa jäsenmaista on kyseenalaistanut arkaluontoisten tietojen, kuten terveystiedot, keräämisen välttämättömyyden. Jotkut jäsenvaltiot ovat esittäneet epäilyjä komission asetusehdotukseen nähden uusien tietojen lisäämisestä. Rajavartio-osasto katsoo, että matkan tarkoituksen ja rahavarojen sisällyttäminen ETIAS-lupahakemuksessa kysyttäviin tietoihin olisi niiden viranomaisille ja matkustajille tuottaman hyödyn takia tärkeämpää kuin arkaluontoisten terveystietojen kysyminen.

ETIAS-asetusehdotuksessa tietojen käytön valvonta ja tietosuoja on huomioitu pääosin hyvin. Jäsenmaiden nimeämien viranomaisten pääsy ETIAS-järjestelmän tietoihin rajattaisiin direktiivissä 2017/541(EU) ja puitepäätöksessä 2002/584/YOS määriteltyjen terrorismirikosten ja vakavien rikosten ennalta ehkäisemiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen. Jäsenmaiden nimeämillä viranomaisilla olisi pääsy vain osaan ETIAS-järjestelmän tiedoista (nimi, matkustusasiakirjan numero, yhteystiedot sekä haun rajaamiseksi kansallisuus, sukupuoli ja syntymäaika). Jäsenvaltion nimetyt viranomaiset ja Europol voisivat pyytää tietoa ETIAS-järjestelmästä vain, jos voidaan kohtuudella olettaa, että tietojen käyttö edistää yksittäisen terrorismirikoksen tai muun vakavan rikoksen ennalta estämistä, paljastamista tai selvittämistä. Perusoikeusrajoitusten tarkkarajaisuutta ja täsmällisyyttä koskevan vaatimuksen voidaan katsoa täyttyvän.

Komission asetusehdotus ei sisältänyt mahdollisuutta luovuttaa ETIAS:n tietoja kolmansille maille, mutta neuvoston ETIAS-kompromissiteksti sisältää tietojen luovuttamismahdollisuuden liittyen henkilöiden palauttamiseen tai poikkeustapauksissa terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjuntaan. Kyseessä on tarkasti rajattu poikkeus pääsääntöisestä tietojen luovuttamiskiellosta. Neuvotteluissa tulisi pyrkiä edelleen EES-neuvottelujen mukaisesti saavuttamaan nimenomainen kielto tietojen luovuttamisesta kolmansille maille.

Käsittelyn aikana on korostettu sitä, etteivät riskienarvioinnissa käytettävät tarkastussäännöt ja riski-indikaattorit perustu henkilön rotuun tai etniseen alkuperään, poliittisiin mielipiteisiin, uskonnolliseen tai filosofiseen vakaumukseen, ammattiliiton jäsenyyteen taikka sukupuolista käyttäytymistä tai suuntautumista koskeviin tietoihin. Näin pyritty varmistamaan, varmistamaan, että järjestelmään ei sisälly perustuslain 6 §:n ja EU:n perusoikeuskirjan 20 ja 21 artiklan yhdenvertaisuusperiaatteen ja syrjinnän kieltoa koskevien vaatimusten kannalta ongelmallista etnistä tai muunkaltaista henkilökohtaiseen syyhyn perustuvaa profilointia.

Rajavartio-osasto katsoo, että kokonaisetu huomioiden Suomi voi tukea neuvoston yleisnäkemystä.

LIITTEET

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi